

СВЕТИ ИГЊАТИЈЕ БРЈАНЧАНИНОВ

**ПОМОЋ
ПОКАЈНИЦИМА**

Свети Епископ
Игњатије Брјанчанинов

**ПОМОЋ
ПОКАЈНИЦИМА**

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа средњеевропског
Господина Константина

Издавач:

Српска православна црквена општина
Линц - Аустрија

Главни и одговорни уредник:
протојереј Драган Мићић

Технички уредник:
протојереј Милан Пантелић

Са руској превела:
Антонина Пантелић

Компјутерски прелом:
Слободан Благојевић

*Са руској њредела Анѡниѡна Панѡелић
ѡо блаѡслову високојреосвећеној Евлоѡѡја,
архиеѡискоја Владимирској*

УВОД:

Свети епископ Игњатије Брјанчанинов родио се 1807. г. у племићкој породици. Када му је било двадесет година, напустио је државну војну службу и ступио на пут монашког живота. Током 24 године, када је био у чину архимандрита, био је настојатељ Тројице-Сергејевске пустиње, недалеко од Санкт Петербурга, која је препорођена захваљујући његовим напорима. Епископ кавкаски и црноморски постао је 1857. године, а последње године живота провео је у Никољско-Бабајевском манастиру Јарославске епархије, где је 1867. г. и окончао свој животни пут, оставивши нам пребога-

то духовно наслеђе. Данас књиге овог светог епископа представљају озбиљно и неопходно руковођење за правилан духовни живот, будући да је у њима светоотачко учење изложено на начин који одговара савременом стању чланова Цркве. У њима се одражава и култура високо образованог човека и његово дубоко познавање светоотачког наслеђа, и његово лично подвижничко искуство. Године 1968. епископ Игњатије Брјанчанинов убројан је међу светитеље. Његов помен празнује се 30. априла по старом или 13. маја по новом календару.

О ПОКАЈАЊУ

Покајање је прва новозаветна заповест, покајање је почетна новозаветна врлина, која уводи у све остале хришћанске врлине. И Спаситељев Претеча, и Сам Спаситељ, започели су своју проповед палом човечанству позивом на покајање и уз обећање небеског Царства као награде за долично покајање. *Покајте се јер се њприближило Царство небеско* (Мт. 3; 2, 4; 17). Покајање пружа своју моћну десницу човеку који се налази у дубокој провалији, у паклу грехопада – оно га извлачи одатле, узноси га изнад земље и напушта га тек онда, када га спасеног проведе кроз двери вечности.

Призвавши божанску благодат у помоћ нашем оскудном уму, потрудимо се да испитамо значај покајања, како бисмо примили овај дар Божији који нам нуди Сам Бог, а затим, када га примимо, посредством покајања задобили и своје спасење.

Милосрдни Бог је у човечију природу усадио два својства, два начина помоћу којих она, и после свог пада и отуђења од Бога, може да се подигне и да васпостави заједницу са Богом. Та два својства су – својство покајања и својство вере. Бог се обраћа овим својствима ради спасења људи. Он позива њихову слободну вољу да употреби ова два својства у циљу спасења.

Човек је пао због своје слободне воље, па је његовој слободној вољи препуштено и његово спасење. *Покајте се и верујте* (Мк. 1; 15).

За покајање, Бог дарује опроштај грехова и приступање Њему Самом, док вери открива Себе и дарује онакво богопознање за

какво је човек способан и какво он сопственим средствима никако не може да задобије. Вера уму дарује познање које превазилази разум: путем расуђивања и истраживања, ум прихвата само она познања која су доступна његовом поимању; вером, међутим, ум усваја она познања која су недостижна за његово поимање. Таква су сва откривена познања о Богу и о хришћанским Тајнама.

Покајање је – деловање наше савести. Оно се састоји у свести о сопственим сагрешењима и у жаљењу због њих. Као што услед природне наклоности и убеђења, када хоћемо, верујемо једни другима, тако се исто, услед природне наклоности и убеђења, кајемо један пред другим због узајамних сагрешења. Будући да кајање представља удовољавање природном захтеву срца, оно срцу доноси спокојство и наслађивање. Оно васпоставља нарушени мир и поредак међу људима, разрешава недоумице, исцељује душе од непријатељства

и злопамћења. Ми се, међутим, једни пред другима кајемо тек онда, када хоћемо то да учинимо; без слободне воље, природна способност покајања остаје пасивна.

Када је створио човека, непојмљиви Бог подарио му је сва средства за очување живота, а онда човековој слободној вољи препустио да изабере живот или смрт. Управо тако је, и приликом искупљења, Бог, Који је несхватљив и по Својој доброты и по Својој мудрости, извршио наше искупљење, али је нашој слободној вољи препустио да изабере хоће ли то искупљење прихватити или одбаци. Он је претходно у нас положио природно својство покајања, средство које ми користимо ради поништења непријатељства и васпостављања међусобног мира. Он је хтео да га употреби и као средство за поништење непријатељства и васпостављање мира између Бога и човечанства, између одбачене и пале творевине и њеног свемогућег Творца. „Покајте се“ – каже Он човечан-

ству, призивајући човечанство к Себи. Бог је извршио ваше спасење, Бог је погазио и умртвио вашу смрт, без икаквог вашег учешћа, сарадње или труда; својевољно одбаците смрт коју сте својевољно прихватили!

Употребите у ту сврху својство покајања, које је благовремено положено у вас и које потпуно зависи од ваше слободне воље! На вас није положено ништа тешко, нити нешто ново: оно што користите као начин помирења међу собом употребите и као начин помирења са Богом!

Као што се првобитна вера састоји у томе да поверујемо речима Божијим, тако се и првобитно покајање састоји у свести о нашим сагрешењима и о нашој грешности, у жаљењу због њих и у изношењу те свести и жаљења пред лице Божије посредством искрене исповести и усрдне молитве, уз одлучност и обећање о напуштању грешног живота и прихватања

као правила јеванђелских заповести. За таквим покајањем следи опроштај грехова, помирење са Богом и Божије усиновљење, према јасном сведочењу Светога Писма, које каже: *Грех мој ѿознадох и безакоње моје не сакрих, исїоведићу Госїогу безакоње моје и Ти си оїпросїио безбожностї греха моїа* (Пс. 31; 5). Такво покајање се захтевало пред крштење оних који су прима-ли хришћанство (в. Дела ап. 2; 38); таквим покајањем се исцељују душе хришћана од рана којима их позлеђује и скрнави грех после примања крштења (1. Јн. 1; 9).

Јеванђеље се прима вером (Мк. 1; 15), а живот према јеванђелском учењу укрепљује веру, тако да „веру од слушања“, тј. теоријску, постепено претвара у делатну и практичну веру. Захваљујући живљењу према јеванђелским заповестима, нешто слично се догађа и са покајањем. Будући ослабљена грехом, сопствена светлост пале природе слабо озарује човекову делат-

ност – при тој светлости, ми можемо да видимо само неке од наших грешака, односно, видимо само оне које су најгрубље и најопипљивије. Када се, пак, наша делатност озари светлошћу Христових заповести, тада се мења и наш поглед на нас саме; ми у самима себи почињемо да сагледавамо многе недостатке које раније уопште нисмо примећивали. Тада се наша повређеност грехом појављује пред нашим духовним очима у свој својој запрепашћујућој разноликости. Открива нам се и она грешност, која чини наше тужно, заједничко наслеђе са осталим људима, као и она лична грешност, коју као своју присваја сваки човек услед свог немарног, неразумног живота, какав је претходио животу посвећеном благочашћу. Како се умножава број узрока који подстичу на покајање, тако јача и удвостручује се и само покајање. Оно очишћује душевно око, а очишћено око види више мрља на душевној одежди, него што их је видело

онда кад је било загађено и израђављено грехом; природно је онда што такав вид јача и удвостручује покајање. Оно у подвизницима, узапредовалим у свом подвигу, делује неупоредиво више, него у онима који су тај подвиг тек започели. Морални хришћански напредак јесте, заправо, напредак у покајању, јер до напредовања у покајању долази услед особито брижљивог испуњавања јеванђелских заповести. Покајање су изобилно осећали сви свети; они су своју делатност усредсређивали на покајање и заповести су извршавали као отплату тог страшног дуга (Лк. 17; 10) који, и поред непрестаног отплаћивања, свагда остаје неотплаћен, који услед савршенства Законодавца и слабости дужника бива неотплаћен, чак и кад се непрестано исплаћује. У зрелим хришћанима, покајање добија посебно, широко значење. Када су св. Исака Сиријског упитали „шта је покајање“, он је одговорио: „Скрушено и смирено срце“

(48. слово). Овај велики учитељ савршених хришћана рекао је и следеће: „Уколико смо сви ми грешни и ако нико од нас није стао изнад искушења, онда не постоји ниједна врлина која је изнад покајања. У његовом извршавању никада не може да се достигне савршенство. Оно доликује свагда и свима који хоће да задобију спасење, и грешнима и праведнима. Не постоји граница на којој би се оно могло сматрати окончаним; због тога се покајање не може ограничити ни временом ни делима (подвижника), све до саме смрти“ (71. слово).

Када благодат Божија осени веру, хришћанин се тада узноси у натприродно живљење. Управо тако и покајање, будући осењено божанском благодаћу, узноси онога који га твори у натприродно живљење. Обузети осећањем и жудњом за покајањем, Свети Оци су се ради њега повлачили у „затворе“ из којих никада нису излазили, предавали се плачу и жецају због сагледавања својих и

грехова читавог човечанства: услед својих уздаха, заборављали су на храну и ридали због превелике жалости, слично лавовима које су ранили ловци. Упознавши вредност покајања које се приноси у безмолвију (безмолвије означава ћутање, а првенствено молитвено ћутање, прим. прев.), они су говорили: „Без безмолвија нема савршеног покајања“ (41. слово). Други Оци су, услед сагледавања своје грешности, с покорношћу и захвалношћу подносили клевете, понижења, прогоне, па чак и саму смрт, плачући и осуђујући саме себе, као да су уистину криви због онога због чега их је оптуживала клевета. Прихватајући страшне муке и смртну казну, свети мученици су у њима видели жељено очишћење своје грешности. И док је благодат очигледним знаковима доказивала њихову изабраност и светост, они су се бринули о покајању...

Тачне су и правилне наведене речи светог Исака, које кажу да је покајање смирење

срца. Услед свог најдубљег смирења, највећи угодници Божији као да нису ни примећивали своје благодатне дарове којима су обиловали – они су видели само своју грешност, која је већ била умивена бл. водају Божијом, а благодат је својим предним присуством у тим изабраним расудима сведочила о удаљавању грешности. Међу особинама којима се одликују свети људи примећује се и то да они пред очима свагда имају свој грех, чак и ако им га је Бог опростио – они га оплакују као да су га управо починили и као да још увек нису удостојени опроштаја. Тако је свети Давид, плачући, говорио: *Безакоње моје ја знам и грех је мој сјално ѿреда мном* (Пс. 50; 5). О светом апостоу Петру причају да се он читавог свог живота сећао да се одрекао Господа и да је сваке ноћи, када би се огласио петао, Петар горко јецао, слично као што је горко јецао и плакао у самој ноћи свога одрицања (Мт. 26; 75).

Преподобни Сисоје Велики, египатски пустињак, био је преиспуњен даровима Светога Духа; међутим, када се приближио његов крај, изразио је жељу да још неко време остане у земаљском животу, како би се усавршио у покајању (Алфаветски Отечник). Такво су мишљење о покајању имали највећи угодници Божији; оно се у њима уобличио услед постојаног и брижљивог очишћења покајањем, при чему човеку постаје сасвим јасна величина Божија, човекова ништавност и тежина човековог пада.

У складу са оскудношћу снаге – или, правилније речено, услед велике милости Божије, овде је поприште покајања представљено сликовитошћу речи. Нека на основу ове скице свако размотри себе и нека одреди своје место на попришту покајања. Блажени су они што су, обративши пажњу на призив Божији, постали свесни своје грешности и кају се због почињених гре-

хова и грешног живота, они што су одлучили да те грехове исповеде и да искреним разобличењем греха из себе избаце преступничку љубав према греху и да ступе у живот који је супротан грешном, у живот који је по вољи Божијој, који је по јеванђелском учењу. Блажени су они што су, потрудивши се на попришту покајања, душевним оком и дејствовањем божанске благодати у себи видели пад човечанства уопште и свој сопствени посебно, што су видели да смо сви ми затровани грехом, да је њиме затрована сама наша природа – што су видели дејствовање палих анђела на њих и на читаво човечанство, као и тешко ропство у којем се налазимо код тих непријатеља Божијих и наших сопствених. Они који су задобили такво, духовно виђење, у потпуности могу да се погрузе у безгранично море покајања (свештеночученик Петар Дамаскин, О осам умних виђења, Добротољубље, 1. књига). Стоструко су блажени они који су, будући

очишћени покајањем, услед своје чистоте могли да присвоје несхватљиво Христово смирење, да буду распети са Христом и да са невољног или, како се чини, својевољног крста, завапе ка Христу: *Примамо њо својим делима као што смо заслужили... Сеји ме се, Госјоде, када дођеш у Царству Своме* (Лк. 23; 1–42) у часу нашег разлучења од тела, на граници вечности.

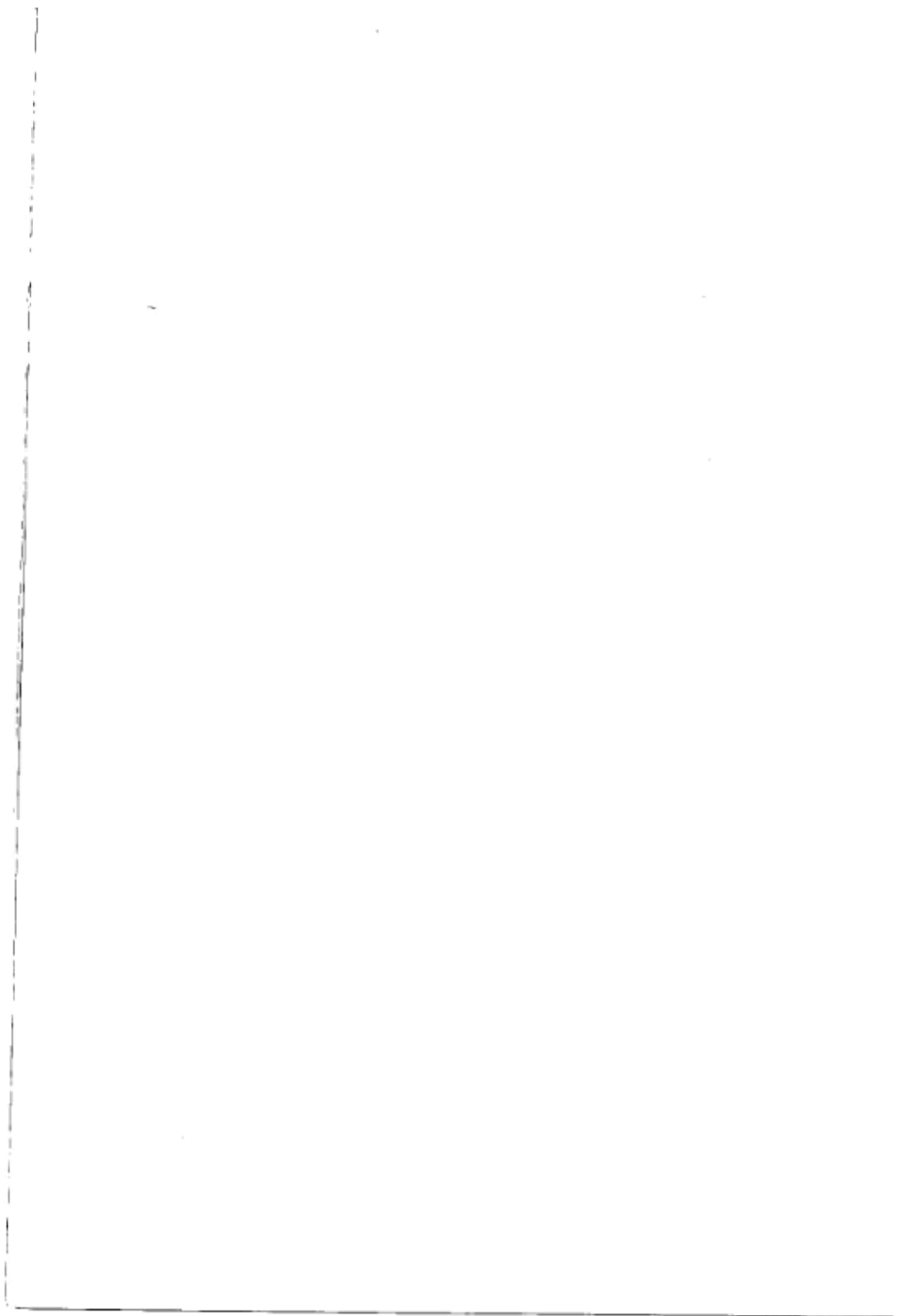
Спасоносни дар Божији – покајање – захтева да га примимо са највећим страхопоштовањем и брижљивошћу. Немаран и нехајан однос према даровима Божијим повлачи за собом страшне несреће, које природно израстају из таквог понашања. Како да се не појави највећа, душевна, суштинска, вечна несрећа, ако ми, примајући дар Божији, одбацимо неопходно изучавање, како самог дара, тако и употребе ради које нам је дат? На њихову несрећу, многи поступају крајње немарно и неуко са великим даром покајања! Они неће да знају да покајање

не може бити сједињено са својеволјним грешним животом. Пребивајући у грешном животу услед наклоности према њему, услед привезаности за њега, они, у извесним периодима, прибегавају покајању а онда се, пошто се на тренутак умију у њему, опет погружавају у греховну нечистоту. О, како је то страшно самозаваравање! О, какво је то изругивање над даром Божијим! О, какво страшно подсмевање Самом Богу! *Бива им ѿошѡње їоре од їрвоїа* (2. Петр. 2; 20). Таквим лицемерним покајањем, таквим поигравањем са великом тајном и изругивањем над њом, огреховљен живот бива запечаћен, утврђује се и постаје човекова неутуђива својина. На својеволјне грехољупце односе се следеће речи светог Јована Богослова: *Сваки који їреши није Га видео* [Господа Исуса Христа], *ниїи Га је ѿознао. Дечице, нико да вас не вара... Онај који їтвори їрех, од ѡавола је... Сваки који је рођен од Боїа не чини їрех, јер семе*

Њејово осџаје у њему и не може ѓрешиџи, јер је од Боја рођен. По овоме се ѓознају деца Божија и деца ѓавоља (1. Јн. 3; 6–10). Јасно се виде деца Божија и деца ѓавоља, јер је знак њиховог разликовања очигледан, и обмана је немогућа. Они што воде својевољан, грешан живот, који се утапају у телесне насладе, јесу деца ѓавоља, чак и кад би се називали хришћанима; напротив, знак деце Божије састоји се у томе да она воде живот сагласан завештању Јеванђеља и свете Цркве, а грехове, које почине услед слабости, журно исцељују покајањем. Ни сам праведник не може да буде потпуно безгрешан, због чега је и њему неопходно исцељивање покајањем, како је о томе посведочио исти свети апостол Јован: *Ако речемо да ѓреха немамо, себе варамо, и истиине нема у нама (1. Јн. 1; 8).*

Заволимо покајање – и задобићемо спасење.

Примимо из руке Господње доживотни дар покајања, и у своје време задобићемо вечни дар спасења. Своблаги Бог даје покајање за живот (в. Дела ап. 11; 18). Они-ма који се истински кају – тј. онима који су се помирили с Њим и које је Он усвојио посредством покајања – Господ дарује блаженство у вечности, јер је *од Госиода сиасење* (Пс. 3; 9) Њему нека је слава у векове векова. Амин.

О ГРЕХОВИМА

ОСАМ ГЛАВНИХ СТРАСТИ С ЊИХОВИМ ОДЕЉЦИМА И ОГРАНЦИМА

1. Стомакоутађање

Преједање, пијанство, нарушавање и непоштовање постова, тајноједење, лакомот и, уопштено, нарушавање уздржања. Неправилна и прекомерна љубав према телу, према његовом животу и спокојству, од чега се састоји самољубље а од којег потиче неочување верности Богу, Цркви, врлинама и људима.

2. Блуд

Блудно распаљивање, <...> блудна осећања и жеље душе и срца. Прихватање нечистих помисли, разговор са њима и наслађивање таквим помислима, пристајање на њих, задржавање у њима. Блудна маштања и поробљеност (блудним помислима) <...> Непажња према чулима, посебно према чулу додира, у чему се крије дрскост која погубљује све врлине. Псовање (сквернословље) и читање сладострасних књига. Природни блудни греси: блуд и прељубништво. Противприродни блудни греси.

3. Среброљубље

Љубав према новцу и, уопштено, љубав према имовини, покретној и непокретној. Жеља за богаћењем. Размишљање о начинима да се стекне богатство. Маштање о богатству. Страховање од старости, неочекиваног сиромаштва, болести и прогонства. Тврдичлук. Користољубље. Неверовање

у Бога и одсуство уздања у Његов проми-
сао. Пристрашће или болесна, сувишна
љубав према пропадљивим предметима,
који душу лишавају слободе. Предавање
испразним бригама. Љубав према поклони-
ма. Присвајање туђега. Зеленаштво. Каме-
носрдност према сиромашној браћи и пре-
ма свим сиромасима. Крађа. Разбојништво.

4. Гнев

Плаховитост, прихватање гневних по-
мисли, маштање о гневу и освети, помуће-
ност срца јарошћу, помраченост ума, недо-
лична вика, расправа, вређање, сурове и за-
једљиве речи, ударање, гурање, убиство.
Злопамћење, мржња, непријатељство, ос-
ветољубивост, клеветање, осуђивање, узне-
миравање и вређање ближњег.

5. Жалосћ

Огорченост, туговање, одсуство надања
у Бога, сумња у Божија обећања, незахвал-

ност Богу за све што се догађа, малодушност, нетрпељивост, непрекореване самога себе, пребацивање ближњима, роптање, одрицање од крста, покушај да се сиђе са њега.

6. Чамоџиња (очајање, унијије)

Лењост за свако добро дело, а посебно за молитву. <...> Напуштање непрестане молитве и душекорисног читања. Непажња и ужурбаност приликом молитве. Немар. Одсуство побожности. Ленчарење. Прекомерно умиривање сном, излежавањем и негом сваке врсте. Прелазак са места на место <...> Празнословље. Шале. Хуле. Напуштање поклона и осталих телесних подвига. Заборављање сопствених грехова. Заборављање Христових заповести. Нерад. Робовање нераду. Лишеност страха Божијег. Суровост. Безосећајност. Очајавање.

7. Славољубље

Тражење људске славе. Разметљивост. Тражење овоземаљских почести и жудња за њима. Љубав према лепој одећи, кочијама, послузи и келејним стварима. Обраћање пажње на лепоту сопственог лица, угодност гласа и остале особине тела. Склоност према погибелјним наукама и уметностима овога века, тежња да се успе у њима ради привремене, овоземаљске славе. Стил да се исповеде сопствени грехови. Њихово скривање пред људима и пред духовним оцем. Лукавство. Самооправдавање. Приговарање. Човекоугађање. Завист. Понижавање ближњег. Променљивост нарави. Притворност. Несавесност. Демонска нарав и начин живота.

8. Гордост

Презирање ближњег. Претпостављање себе свима осталима. Дрскост. Помраченост, задебљалост (огрубелост) ума и ср-

ца. Прикованост за земаљско. Хула. Неверје. Лажни разум. Непокорност Закону Божијем и Цркви. Корачање за својом телесном вољом. Читање јеретичких, развратних и испразних књига. Непокоровање властима. Заједљиво изругивање. Напуштање смирења и ћутљивости, којима подражавамо Христа. Губитак простодушности. Губитак љубави према Богу и ближњем. Лажна философија. Јерес. Безбожништво. Незнање. Душевна смрт.

Такве су болести, такве су ране које чине велику рану оветшалости старога Адама, а која се образовала услед његовог пада. О тој великој рани говори пророк Исаија: *Од њејше до љаве нема ништа здрава, нејо убој и модрице и ране јнојаве, ни исцеђене, ни завијене, ни уљем ублажене* (Иса. 1; 6). Према тумачењу Отаца (преп. Авва Доротеј, 1. поука) то значи да та рана – грех, није

појединачна, да се не налази на једном делу тела, него да се налази на целом бићу: она је захватила тело, захватила је и душу, завладала је свим човековим својствима и свим његовим силама. Ову велику рану Бог је назвао смрћу када је, забрањујући Адаму и Еви да окушају од дрвета познања добра и зла, рекао: *У који дан окушиш с њеја, умрећеш* (1. Мојс. 2; 17). У оном тренутку који је уследио после окушања забрањеног плода, прародитељи су осетили вечну смрт; у њиховим погледима појавило се телесно осећање и они су видели да су наги. У познању обнажености тела одразила се обнаженост душе, будући да је изгубила лепоту непорочности на којој је почивао Дух Свети. У очима дејствује телесно осећање, а у души стид у којем је скуп свих грешних и свих срамних осећања: и гордости, и нечистоте, и туге, и чамотиње, и очајања. Велика рана је – душевна смрт, непоправљива оветшалост до које је дошло после губит-

ка Божијег подобија (обличја). Ту велику рану апостол назива *законом греха и шеплом смрти* (Римљ. 7; 23, 24), зато што су се умртвљени ум и срце потпуно окренули ка земљи и удворички служе пропадљивим пожудама тела, што су се помрачили и отежали и сами постали тело. То тело више није способно за општење са Богом (в. 1. Мојс. 4; 3). То тело није способно да наследи вечно и небеско блаженство (1. Кор. 15; 50)! Велика рана се разлила на читав људски род и постала несрећно наслеђе сваког човека.

Разматрајући моју велику рану, гледајући на моју умртвљеност, испуњавам се горком жалошћу! У недоумици сам, шта да учиним? Хоћу ли следити пример старог Адама који, увидевши своју нагост, жури да се сакрије од Бога? Хоћу ли слично њему, почети да се правдам, преносећи кривицу на узрочника греха? Узалудно је да се скривам од Свевидећег! Узалудно је да се правдам

пред Оним Који свагда побеђује *када Му сузе* (Пс. 50; 6).

Уместо смоквиног лишћа, обући ћу се у сузе покајања; уместо оправдања, принећу искрено познање. Хоћу ли, обучен у покајање и сузе, стати пред Бога мога? Да ли у рају? Ја сам протеран одатле – и херувим, који стоји на улазу, неће ми допустити да тамо уђем! Самом тежином мога тела прикован сам за земљу, за моју тамницу!

Охрабри се, грешни потомче Адамов! Заблистала је светлост у твојој тамници: Бог је сишао у далеку земљу твојега изгнанства, да би те вратио у твоју вишњу отаџбину, коју си изгубио. Хтео си да упознаш добро и зло: Он ти оставља то знање. Хтео си да постанеш *као Бој*, и због тога си по души постао сличан ђаволу, а по телу сличан животињама и зверима; сједињујући те са Собом, Бог чини да будеш бог по благодати. Он ти опрашта грехове. И то није све! Он из твоје душе чупа корен зла, саму гре-

ховну заразу и отров који је ђаво убацио у душу, и за читав пут твог земаљског живота дарује ти лек за исцељење од греха, ма колико пута да се, услед своје слабости, њиме заразиш. Тај лек је – исповедање грехова. Хоћеш ли да свучеш старога Адама ти, који си светим крштењем већ обучен у Новог Адама, али си сопственим безакоњима успео да у себи оживиш оветшалост и смрт, да пригушиш живот и да га учиниш полумртвим? Хоћеш ли ти, који си се потчинио греху, према којем те вуче насиље навика, да себи вратиш слободу и праведност? Погрузи се у смирење! Победи славољубиви стид, који те научио да се лицемерно и лукаво претвараш да си праведан и да у теби тиме потхрањује и утврђује душевну смрт. Избаци грех, објави непријатељство греху тиме што ћеш искрено исповедати грехове. Овај лек би требало да претходи свима осталима: без њега ће исцељење молитвом, сузама, постом и свим осталим сред-

ствима бити недовољно, незадовољавајуће, непостојано. Пођи, гордељивче, код свог духовног оца и код његових ногу пронађи милосрђе Оца небеског! Једино, једино искрено и често исповедање може да те ослободи од грешних навика, да покајање учини плодноним, а поправљање постојаним и истинитим.

У кратком тренутку умилења, у којем се откривају очи ума за самопознање, у тренутку који долази тако ретко, записао сам то као разобличење самога себе, као савет, подсећање, поуку.

А ти, који са вером и љубављу у Христу прочиташ ове редове и, можда, пронађеш у њима нешто корисно за себе, од срца уздахни и узнеси искрену молитву за душу која је много пострадала од греховних таласа и која је често пред собом гледала потоп и пропаст, налазећи предах само у једном пристаништу: у исповедању својих грехопада.

О ВРЛИНАМА КОЈЕ СТОЈЕ НАСУПРОТ ОСАМ ГЛАВНИХ ГРЕХОВНИХ СТРАСТИ

1. Уздржање

Уздржање од сувишне употребе хране и пића, а посебно од прекомерне употребе вина. Прецизно очување постова које је Црква установила. Зауздавање тела умереном и стално уједначеном употребом хране, од чега почињу да слабе све страсти уопште, а посебно самољубље, које се састоји у бесловесној љубави према телу, тј. према његовом животу и спокојству.

2. Целомудреност

Удаљавање од сваког вида блудних дела. Удаљавање од сладострасних разговора и читања, од изговарања нечистих, сладострасних, двосмислених речи. Чување чула, посебно вида и слуха, а још више додира. Скромност. Одбацивање блудних по-

мисли и маштања. Тиховање. Безмолвије (молитвено ћутање, прим. прев). Служење болесних и осакаћених. Сећање на смрт и пакао. Почетак целомудрености јесте немогућност блудних помисли и маштања да поколебају ум, а савршенство целомудрености – чистота која види Бога.

3. Некориснољубље

Одсуство жеље за оним што није неопходно. Мржња према раскоши и неговању. Милосрђе према сиромасима. Љубав према јеванђелском сиромаштву. Уздање у промисао Божији. Корачање за Христовим заповестима. Спокојство и слобода духа. Одсуство бриге о овоземаљским стварима. Мекоћа срца.

4. Кројкоси

Избегавање гневних помисли и помућености срца јарошћу. Трпљење. Корачање за Христом, Који Свог ученика позива на

крст. Мир срца. Тишина ума. Хришћанска чврстина и одважност. Неосетљивост за увреду. Незлобивост.

5. Блажени ѿплач

Осећање пада, који је заједнички свим људима и осећање сопственог душевног сиромаштва, као и туговање због њих. Плач ума. Болна скрушеност срца. Лакоћа савести која отуда следи, благодатна утеха и радост. Надање у милосрђе Божије. Благодарене Богу у недаћама и њихово покорно подношење услед сагледавања мноштва својих грехова. Спремност на трпљење. Очишћење ума. Олакшање од страсти. Умртвљавање за свет. Жеља за молитвом, усамљеништвом, послушношћу, смирењем и исповедањем сопствених грехова.

6. Трезвеност

Усрдност за свако добро дело. Марљиво извршавање црквеног и келејног прави-

ла. Пажња приликом молитве. Брижљиво мотрење на сва своја дела, речи и помисли. Крајње неповерење у самога себе. Непрестано обитавање у молитви и у Речи Божијој. Страхопоштовање. Непрестано бдење над самим собом. Уздржавање од прекомерног сна, разнежености, празнословља, шала и оштрих речи. Љубав према њихним бдењима, поклонима и осталим гoдвизима, који омогућују крепкост душе. Сећање на вечна добра, жеља за њима и ишчекивање тих добара.

7. Смирење

Страх Божији и осећање овога страха приликом молитве. Страховање да не ишчезнемо и да се не претворимо у ништавило, страховање који се рађа приликом особито чисте молитве, када се посебно осећају присуство и величина Божија. Дубоко познање сопствене ништавности. Промена начина на који посматрамо ближње, при чему се, без

икакве принуде, они смиреноме чине као бољи од њега у сваком погледу. Испољавање простодушности које потиче од чисте вере. Мржња према људским похвалама. Непрестано оптуживање и прекоривање самога себе. Исправност и отвореност. Непристрасност. Умртвљеност за све земаљско. Умилење. Познање тајне скривене у Крсту Христовом. Жеља да човек себе разапне свету и страстима, тежња ка таквом распећу. Одбацивање и заборав ласкавих обичаја и речи које су скромне услед принуде или свесне намере да тако звуче, одбацивање притворности. Прихватање јеванђелског безумља. Одбацивање земаљске премудрости, као непотребне пред Богом (в. Лк. 16; 15). Напуштање правдања. Ћутање пред онима који оптужују, научено из Јеванђеља. Одбацивање свих сопствених умовања и прихватање јеванђелског разума. Одбацивање сваке помисли која се противи разуму Христовом. Смиреноумље или

духовно расуђивање. Свесна послушност Цркви у свему.

8. Љубав

Промена, у време молитве, страха Божијег у љубав Божију. Верност Господу, која се показује одбацивањем сваке грешне помисли и сваког грешног осећања. Осећање да је васцели човек, на неизрецив и сладостан начин љубављу привучен ка Господу Исусу Христу и Пресветој Тројици Којој се клањамо. Способност да у ближњима видимо лик (образ) Божији и Христа; из овог духовног виђења происходи давање предности свима ближњима у односу на самога себе и њихово побожно поштовање у Господу. Чиста и братска љубав према ближњима, љубав која је према свима једнака, непристрасна и радосна, љубав која подједнако пламти и према пријатељима, и према непријатељима. Узнесеност ума, срца и васцелог тела у молитву и љубав. Неизреци-

во наслађивање тела духовном радошћу. Духовна опијеност. Слабост телесних удова приликом духовне утехе (в. св. Исак Сиријски, 4. слово). Пасивност телесних осећања приликом молитве. Ослобађање од занемелости језика срца. Прекидање молитве услед духовне сладости. Тиховање ума. Просветљеност ума и срца. Молитвена сила која побеђује грех. Одступање свих страсти. Поништавање свих умовања разумом Христовим који све превасходи. Познање бестелесних бића. Немоћ грешних помисли, које не могу да се уобличе у уму. Сладост и велика утеха у недаћама. Сагледавање човековог устројства. Дубина смирења и унижавајуће мишљење о самој себи.

Крај је бескрајан!

ДОПУНА О ИСПОВЕСТИ

(из разних извора)

Греси протиив Госїода Боїа

Веровање сновима, гатању, сусретима и другим „знамењима“. Сумња у веру. Лењост за молитву и расејаност приликом ње. Неодлазак у цркву, немаран однос према исповести и Св. Причешћу. Лицемерје у поштовању Бога. Хула или само роптање на Бога у души или на речима. Намера да се дигне рука на себе. Узалудно заклињање Богом. Неиспуњавање обећања датог Богу. Хула над светињом. Гнев уз помињање нечисте силе. Узимање хране или пића недељом и у дане празника пре завршетка свете Литургије.

Нарушавање или неправилно придржавање постова. Рад у дане празника.

Греси њрошњив ближњеја

Немар према својој дужности или према свом послу у општежићу. Непоштовање старијих или лица на вишим положајима. Неиспуњавање обећања датих човеку. Неотплаћивање дугова. Отимање силом или тајно присвајање туђега. Шкртост у погледу милостиње. Лична увреда упућена ближњем. Оговарање. Клеветање. Проклињање других. Узалудна подозривост. Одбијање да се заштити недужан човек или праведно дело, при чему недужан трпигубитак. Убиство. Непоштовање родитеља. Одсуство хришћанске бриге о деци. Гнев и непријатељство у породичном, домаћем животу.

Греси њрошњив самоја себе

Испразне или нечисте мисли у души. Жељење зла ближњем. Лажљивост говора

и речи. Раздражљивост. Тврдоглавост или самољубље. Завист. Каменосрдност. Осетљивост за огорчења и увреде. Осветољубивост. Среброљубље. Страст према наслађивању. Псовање. Саблажњиве песме. Неуздржавање у храни и пићу. Блуд. Прељуба. Неприродни блуд. Непоправљање свога живота.

Међу свим овим гресима против десет Божијих заповести неки, достигавши у човеку висок степен свог развоја, прелазе у трајно стање и чине да његово срце отврдне у непокајању, због чега се сматрају посебно тешким и противним Богу.

Смртни греси, који чине да човек буде крив вечној смрти или пројаси

1. *Гордост* која све презире и од свих захтева да јој се додворавају, спремна да се уздигне до неба и да се уподоби Вишњем, једном речју, гордост која иде до самообожавања.

2. *Незаситна гуша*, или Јудина жудња за новцем, углавном сједињена са неправедним добицима, која при том човеку ни на тренутак не допушта да помисли на духовно.

3. *Блуд* или раскалашни живот блудног сина, који је на такав живот потрошио читаво очево имање.

4. *Завист* која чини да се ближњем учини свако зло.

5. *Сћомакоујањање* или угањање телу које не зна ни за какве постове, сједињено са страсном привезаношћу за разна увесељавања, слично оном јеванђелском богаташу који се „светло веселио“ свакога дана.

6. *Гнев*, непомирљив и спреман на страшно уништење, по угледу на Ирода, који је у таквом свом гневу побио витлејемску новорођенчад.

7. *Лењост* или потпуно одсуство бриге о души, немар према покајању до последњег дана живота, као, на пример, у Нојево време.

Греси хуле на Свештога Духа

Прекомерно уздање у Бога и продужетак веома грешног живота са надом у милосрђе Божије.

Очајање или осећање противно прекомерном уздању у Бога у односу на милосрђе Божије, које пориче Очинску благодет у Богу и доводи до мисли о самоубиству.

Упорно неверје, које не могу да убеде никакви докази истине, па чак ни очигледна чудеса, неверје које одбацује проверену истину.

Греси који ваију ка небу за освештом збој њих

Смишљено човекоубиство уопште (побачаји), а посебно оцеубиство (братоубиство и цареубиство).

Содомски грех.

Сувишно угњетавање убогог и незаштићеног човека, незаштићене удовице и малолетне деце-сирочади.

Одбијање да се сиромашном раднику исплати његова потпуно заслужена плата.

Одузимање комада хлеба или последњег новчића човеку који се налази у тешкој ситуацији, које је он, осим тога, крвљу стекао, а такође и присвајање за себе милостиње, хране, огрева или одеће намењених заточенима у тамници, као и угњетавање заточеника уопште.

Огорчавање и вређање родитеља које иде до њиховог батинања.

ПОУКЕ О ВАЖНОСТИ ЧИТАЊА РЕЧИ БОЖИЈЕ

Реч Божија је храна за душу и тело. У обавезе хришћанина улази и то да свакога дана, пре него што пођу на починак, прочитају:

1. Једну главу из Јеванђеља по Матеју
2. Две главе из апостолских Посланица, почев од Дела Апостолских, а завршавајући са Откривењем св. Јована Богослова.
3. Макар неколико псалама из Псалтира.

Тако ће постепено прочитати читав Нови Завет, а што је и неопходно. Наиме, како је могуће да живимо на јеванђелски на-

чин, а да при том не читамо Јеванђеље? Када се молимо – ми разговарамо са Богом, а када читамо Јеванђеље, онда Бог разговара са нама, откривајући Своју вољу о томе како треба да живимо и да се спасавамо. Према томе, одредите три одељка и читајте их по реду. Када их прочитајте, опет почните испочетка, и тако читавог живота.

МОЛИТВА ПРОТИВ БОЛЕСТИ ТУГОВАЊА

Свакодневно би по реду требало читати по једну главу из Јеванђеља, а пре и после читања те главе, ову молитву:

Спаси ме, Господе, и помилуј речима Твог божанског Јеванђеља, које читам ради мојега спасења. Спали, Господе, трње свих мојих сагрешења и нека се у мене усели Твоја благодат, која распламсава, очишћује

и освештава васцелога човека у име Оца и Сина и Светога Духа. Амин.

О МОЛИТВЕНОЈ ПРОЗБИ

Уколико наше молитве не буду одмах услишене, то значи да Господ не жели да нам се догоди оно што хоћемо ми, него оно што хоће Он. У таквом случају, Он нам жели и припрема нешто далеко веће и боље од онога што од Њега тражимо у молитви. Због тога би сваку молитву требало скрушено завршавати речима: НЕКА БУДЕ ВОЉА ТВОЈА.

Када се појаве нечисте помисли или жеља за сагрешењем, или пак чамотиња („униније“), очајање, туга или неко друго искушење, требало би изговорити:

„Непријатељу, твој предлог на твоју главу. Мајко Божија, помози ми“, а онда много пута прочитати молитву „Богородице

Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом; благословена си Ти међу женама и благословен плод утробе Твоје, јер си родила Спаситеља душа наших“. Господ ће неминовно, ради молитава Мајке Божије, подарити мир души.

Крстом се кидају све ђаволске мреже којима смо окружени. Ујутро, увече и у свим тешким животним ситуацијама (када се разгневно, уплашимо, са неким посвађамо или уснимо ружан сан) требало би да се осенимо крсним знамењем окренувши се на исток, запад, север и југ, читајући ову молитву: „Крст Господњи на читав свет, освештан благодаћу и Крвљу Господа нашег Исуса Христа и дат нама као оружје против свих наших непријатеља, видљивих и невидљивих, у име Оца и Сина и Светога Духа. Амин“.

Исто тако, требало би да све четири стране света пошкропимо светом водicom, говорећи: „У име Оца и Сина и Све-

тога Духа, нека кропљење овом светом водом у бекство натера сваку лукаву демонску радњу. Амин“.

Ујутро попиј освештану водицу „наште срца“, а такође и у сваком другом случају, чак и ако си нешто јео (када се изненада разболиш, разгневиш, уплашиш или усниш ружан сан).

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ О НЕОПХОДНОСТИ ПОСТА

Пост смирује тело и зауздава пометњу жеља док, напротив, душу просветљује и окриљује, чини да буде лака и да лебди у висини.¹

Ономе који пости најпотребније је да обуздава гнев, да се учи кроткости и снисходљивости, да има скрушено срце, да одбија нечисте жеље и помисли, да се уздиг-

¹ Св. Јован Златоусти, Зборник беседа, т. 2, с. 21.

не изнад користољубља, да у милостињи покаже великодушност, да из душе протера сваку злобу на ближњег. То је истински пост. Тако ћемо чинити, уместо да неразумно, као гомила, ограничавамо свој пост на то да до вечери не узимамо храну. То није најважније, него је најважније да са уздржавањем од јела сјединимо и уздржавање од онога што је штетно за душу. Онај који пости треба да буде скрушен, смирен, кротак, тих и да презире славу садашњег живота“.²

О НЕОПХОДНОСТИ ПОКАЈАЊА

Покајање има велику силу: оно је у стању да човека, који се силно погрузио у грехе, ослободи од бремена греха и да га доведе у сигурност, чак и ако је достигао саму дубину зла... Лек покајања састоји се у познању својих грехова и у њиховом исповедању.

² Исто, том 2, с. 228.

Уколико будеш долично исповедао грехе, твоја душа ће се смирити, јер ће савест, која је иначе мучи, учинити душу смиреном. Можемо ли добити опроштај, ако не почнемо да размишљамо о својим гресима? Ко свакодневно помишља на своје грехове, неизбежно ће доћи до њиховог исцелења; онај пак, који стално говори: „ја сам грешан“, а не разматра појединачно своја сагрешења и не опомиње се речима: „сагрешио сам у томе и томе“, никада неће престати да греша. Он ће се често исповедати, али никада неће размишљати о свом поправљању. Уколико бисмо се стално опомињали својих грехова, ништа од спољашњих ствари не би могло да потхрањује нашу гордост: ни богатство, ни моћ, ни власт, ни слава, па чак и ако бисмо седели на царском престолу, горко бисмо због њих плакали.

Покајник мора да буде скрушен, као осуђеник, као онај који нема храбрости, као разобличени, као онај што спасење

очекује само од милости, као онај што се показао неблагодаран добротинитељу, незахвалан, нечастан и достојан безбројних мучења. Уколико почне да помишља на то, неће се гневити и срдити, него ће уздисати, јадиковати, плакати и јецати и дању и ноћу. Покајник никада не би требало да препусти своје грехове забраву, него је дужан да моли Бога да их се Он не опомиње. Уколико их се (грехова) ми будемо сећали, Бог ће на њих заборавити.

Осуђиваћемо и кажњавати саме себе, јер ћемо на тај начин умилоствити Судију. Исповеђени грех постаје мањи, а неисповеђени – већи. Ништа тако не исцељује од грешних навика, као непрестано сећање на грехе, и ништа тако не помаже човеку да оклева са извршењем зла. Знам да се савест тога клони и да не воли да размишља о гресима, али ти присили душу на то и положи на њу узду. Она махнита, као необуздан коњ, и неће да се убеди да је сагрешила.

Убедимо себе да смо сагрешили; то нећемо говорити само језиком, него и умом; нећемо се само називати грешницима, него ћемо и мислити о својим гресима, набрајајући сваки понаособ. Уколико на уму непрестано будеш имао сећање на своје грехе, никада нећеш бити злопамтив према ближњем, нити ћеш се гневити на њега, клеветати га и гордити се над њим, нећеш падати у те исте грехе и постаћеш одлучнији за вршење добрих дела“.³

³ Исто, том I, с. 139-140, т. 2, с. 25-26.

САДРЖАЈ

Увод:	3
О покајању	5
О греховима	23
Осам главних страсти с њиховим одељцима и огранцима	23
О врлинама које стоје насупрот осам главних греховних страсти.....	34
Допуна о исповести (<i>из разних извора</i>) ..	41
Поуке о важности читања Речи Божије...	47
Молитва против болести туговања.....	48
О молитвеној прозби	49
Свети Јован Златоусти:	
о неопходности поста	51
О неопходности покајања	52

